

Ostra biegunka

Magdalena Okarska-Napierała

Definicja

Zmiana konsystencji stolca na luźną/płynną LUB wzrost częstości wypróżnień ≥ 3 /dobę

- **Ostra biegunka ≤ 7 dni**
- Przetrwiała biegunka 8-13 dni
- Przewlekła biegunka ≥ 14 dni

Częste przyczyny

Wirusowy nieżyt
żołądkowo-jelitowy

Bakteryjny nieżyt
żołądkowo-jelitowy

Przyczyny
pozajelitowe:

- Posocznica
- OZUŚ
- ZUM
- Zapalenie płuc

Groźne przyczyny

Posocznica

Zespół wstrząsu
toksycznego (TSS)

Wgłobienie jelit

HUS

Piorunujące zapalenie jelit o
etiologii *C. difficile*

Ostre zapalenie wyrostka
robaczkowego

Groźne przyczyny

Posocznica

- *Salmonella* spp.
- Niemowlęta i osoby w immunosupresji – grupy ryzyka
- Wysoka gorączka, biegunka (na ogół **krwista**), ciężki stan ogólny

TSS

- *S. aureus*, *S. pyogenes*
- Ciężka wodnista biegunka z niedociśnieniem opornym na resuscytację płynową
- Uszkodzenie wielonarządowe

Wgłobienie

- Prawie wyłącznie w pierwszych dwóch latach życia
- Nawracający (co 15-20 min), nasilony, kurczowy ból brzucha
- **Krwista** biegunka (objaw „malinowej galaretki”)
- Wyczuwalny opór po prawej stronie brzucha

Zespół hemolityczno-mocznicowy

- Enterokrwotoczna *E. coli* (EHEC/STEC)
- Najczęściej dzieci do 5 lat
- Najczęściej w czasie 5-10 dni od początku **krwistej** biegunki (bez gorączki)
- Niedokrwistość hemolityczna, małopłytkowość, AKI

Zapalenie jelit *C. difficile*

- Skutek nadmiernego namnożenia *Clostridoides difficile*
- Ostra wodnista biegunka z bólem w dole brzucha, stan podgorączkowy, leukocytoza, na ogół powiązane z antybiotykoterapią

Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego

- Ból brzucha w okolicy pępka „przenosi się” do prawego dolnego kwadrantu
- Tkliwość dolnego prawego kwadrantu brzucha
- Obrona mięśniowa, objawy otrzewnowe

WIRUSY (70%)

Rotawirus
Norowirus
Sapowirus
Astrowirus
Adenowirus
inne

- Wodnista biegunka, wymioty, gorączka
- Ból brzucha na ogół nie dominuje w obrazie klinicznym
- (Możliwe objawy neurologiczne)
- Ekspozycja na wirusowy nieżyt

Ostra biegunka

BAKTERIE (30%)

Salmonella typhi/paratyphi
Campylobacter jejuni
Escherichia coli
Yersinia enterocolica

- Krew/śluz w stolcu
- Bardzo wysoka gorączka
- Nasilony ból brzucha
- Bolesne parcie na stolec, skąpe bolesne wypróżnienia
- Objawy neurologiczne
- Ekspozycja (surowe jedzenie, podróże etc.)

**Jaka jest najważniejsza kliniczna
kolekwencja biegunki?**

Jak objawia się
odwodnienie?

Odwodnienie!

Bez odwodnienia	Odwodnienie	Wstrząs
Przytomny i adekwatny	Przytomny, ale nieadekwatny (drażliwość, apatia)	Zaburzenia świadomości
Dobry stan ogólny	Zły / pogarszający się stan ogólny	-
Oczy niezapadnięte	Zapadnięte oczy	-
Błony śluzowe wilgotne	Suche błony śluzowe (wyłączając „oddychaczy ustami”)	-
Prawidłowe RR	Prawidłowe RR	Niedociśnienie
Prawidłowy rytm oddychania	Tachypnoe	Tachypnoe
Prawidłowy powrót włośniczkowy	Prawidłowy powrót włośniczkowy	Wydłużony powrót włośniczkowy
Prawidłowa czynność serca	Tachykardia	Tachykardia
Prawidłowe tętno	Prawidłowe tętno	Tętno słabo wyczuwalne
Prawidłowe napięcie skóry	Obniżone napięcie skóry	-
Prawidłowa diureza	Obniżona diureza	-
Niezmieniony kolor skóry	Niezmieniony kolor skóry	Skóra blade lub marmurkowana
Ciepłe kończyny	Ciepłe kończyny	Zimne kończyny

CDS – *clinical dehydration scale*

	Stan ogólny	Oczy	Łzy	Błony śluzowe
0	Prawidłowy	Prawidłowe	Obecne	Wilgotne
1	Dziecko spragnione, rozdrażnione lub apatyczne, ale denerwuje się przy interwencjach	Nieco zapadnięte	Mało	„Klejące”
2	Dziecko śpiące, bezwładne, chłodne lub w śpiączce	Bardzo zapadnięte	Nieobecne	Suche

0	Bez odwodnienia
1-4	Lekkie odwodnienie
5-8	Umiarkowane lub ciężkie odwodnienie

Diagnostyka

- W większości przypadków **żadna diagnostyka nie jest potrzebna**
  - W ciężkich przypadkach lub w przypadku pacjentów hospitalizowanych badania dodatkowe mogą być uzasadnione
-
- Dzieci z niepowikłanym nieżytem żołądkowo-jelitowym **nie wymagają diagnostyki mikrobiologicznej**

Diagnostyka

Badania mikrobiologiczne można wykonać w następujących sytuacjach:

1. Towarzyszące **choroby przewlekłe** (np. choroby onkologiczne, NZJ, zaburzenia odporności)
2. Bardzo **ciężki przebieg** (np. posocznica)
3. Przedłużające się objawy (**>7 dni**)
4. **Ognisko zakażeń** (przedszkole, szkoła, szpital)
5. Dzieci z **ciężką krwistą biegunką lub wysoką gorączką**
6. Wywiad **podróży do krajów o podwyższonym ryzyku zakażenia bakteriami wymagającymi leczenia**

Nawadnianie doustne

- Metoda preferowana
- Doustny płyn nawadniający (DPN)
(60-75 mmol/l Na⁺)

50-100 ml/kg przez 3-4 godz.

- Następnie pokrycie podstawowego zapotrzebowania

Podstawowe zapotrzebowanie płynowe

Zapotrzebowanie /24 h	
< 10 kg	100 ml/kg
10-20 kg	1000 ml + 50 ml/(kg > 10 kg)
> 20 kg	1500 ml + 20 ml/(kg > 20 kg) Maks. 2400 ml/24 h

Co zrobić, jeśli dziecko ma **wstrząs**?

10-20 ml/kg
zbilansowanego krystaloidu i.v.
10 min

Co zrobić, jeśli dziecko **NIE** ma wstrząsu?

20 ml/kg/h
zbilansowanego krystaloidu i.v.
przez 2-4 godziny 😊

Dieta

Normalna dieta

- Niemowlęta < 6/12 **nie powinny mieć przerywanego karmienia ani rozcieńczonego mleka**
- **Dzieci powinny szybko wrócić do normalnego karmienia:** nie później niż 4-6 h od początku nawadniania
- **Dieta bez laktozy** może być stosowana **u dzieci hospitalizowanych** oraz w przypadku **przedłużającej się biegunki** (>7 dni); Dieta bezlaktozowa powinna być stosowana w przypadku biegunki przewlekłej (>14 dni)
- **Dieta eliminacyjna nie powinna być stosowana**

Leczenie

- **Żadne leczenie nie powinno zastąpić nawadniania!**
- Wybrane **probiotyki** (*Lactobacillus rhamnosus* GG, *Saccharomyces boulardii*, *L. reuteri* DSM 17938) „mogą być rozważone”
- **Loperamid** ani inne leki spowalniające perystaltykę **nie powinny być stosowane**
- **Ondansetron** podany *p.o.* lub *i.v.* skutecznie ogranicza wymioty i może być stosowane celem uniknięcia hospitalizacji
- **Rutynowa podaż antybiotyków/chemioterapeutyków nie jest zalecana**

Leczenie

- Rutynowa podaż antybiotyków nie jest zalecana
- Wskazania do antybiotykoterapii:
  - Wiek <3/12
  - Dzieci z **chorobami przewlekłymi**, w tym anemia sierpowatokrwinkowa, niedobory odporności oraz czynniki ryzyka ciężkiego przebiegu lub rozsiania pozajelitowego
  - Izolacja określonych patogenów: ***Shigella***, **ETEC**, ***Yersinia enterocolitica***
  - Zakażenie *Campylobacter* może być leczone antybiotykiem, ale leczenie jest skuteczne tylko, jeśli zostanie wdrożone w pierwszych dwóch dniach objawów

Antybiotykoterapia

Patogen	Wskazania	I rzut	II rzut
<i>Shigella</i>	Potwierdzenie lub podejrzenie zakażenia	Azytromycyna LUB ceftriakson	Cefiksym LUB TMP/SMX (przy potwierdzonej wrażliwości)
<i>Salmonella</i>	Tylko pacjenci wysokiego ryzyka	Ceftriakson	Azytromycyna LUB TMP/SMX (przy potwierdzonej wrażliwości)
<i>Campylobacter</i>	Wybrane przypadki	Azytromycyna	Doksycyklina (>8 lat)
STEC	NIEZALECANE	-	-
ETEC	Głównie w biegunce podróżnych	Azytromycyna	Cefiksym, TMP/SMX LUB rifaksymina (12 lat)
<i>V. cholerae</i>	Potwierdzenie lub podejrzenie zakażenia	Azytromycyna	Doksycyklina (>8 lat)
<i>C. difficile</i>	Umiarkowane lub ciężkie zachorowanie	Wankomycyna p.o.	Metronidazol

5 kluczowych kroków

1

Ocena stopnia odwodnienia

2

Szybkie nawodnienie,
najlepiej przy użyciu
DPN

3

Unikanie diet eliminacyjnych
i kontynuacja normalnego
karmienia

4

Ograniczenie badań
dodatkowych do wybranych
przypadków i podwyższonego
ryzyka infekcji bakteryjnej

5

Leczenie tylko z zastosowaniem
środków o potwierdzonej w
badaniach klinicznych
skuteczności